

24 września 2018 r.

Szef Urzędu

do Spraw Kombatantów
i Osób Represjonowanych

ul. Wspólna 2/4
00-926 Warszawa

dotyczy:

Uwagi do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy na 2671).

Szanowny Panie Ministrze,

Zapoznawszy się z drukiem sejmowym nr 2671 zawierającym projekty zmian w kilku ustawach, także tych, które dotyczą działania kierowanego przez Pana Ministra Urzędu - uważam za stosowne przekazać Urzędowi swoje uwagi w odniesieniu do 2 ustaw, które mają być nowelizowane w tej ustawie (o czym stanowi druk 2671), tj. w odniesieniu do:

- ✓ **ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1001) oraz**
- ✓ **ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 690).**

Urząd także może bowiem w tej sprawie, w odniesieniu do owych 2 ustaw - zająć swoje stanowisko i przekazać je Sejmowi.

I.

W odniesieniu do ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1001) – proponuję zmianę dotychczasowego art. 3.1 w/w ustawy na przepis o treści:

„Art. 3.1. Świadczenie od dnia 1 stycznia 2019 r. za każdy pełny miesiąc trwania pracy, o której mowa w art. 2 wynosi 30 zł za każdy miesiąc, nie więcej jednak łącznie niż za 20 miesięcy, przy czym w 2019 r. nie będzie ono waloryzowane”.

jak też **uchylenie art. 3 ust. 4 tej ustawy.**

W uzasadnieniu tej sugestii uprzejmie podnoszę, co następuje:

W Dzienniku Ustaw poz. 1552 z dnia 13 sierpnia 2018 r. opublikowano ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie m.in. ustawy z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1001).

W/w ustawa przewiduje uprawnienie do otrzymania świadczenia pieniężnego przez osoby represjonowane, w odniesieniu do których okres represji był nie niższy niż 1 pełny miesiąc, przy czym świadczenie może być przyznane za okres co najwyżej 20 miesięcy.

Aktualna wysokość tego świadczenia za **1 miesiąc** represji wynosi **10,82 zł, a za 20 miesięcy 215,84 zł.**

Za 1 dzień represji kwota świadczenia wynosi zatem 36 groszy.

Na dzień dzisiejszy tak Rzeczpospolita Polska wycenia 1 dzień osadzenia lub deportacji w obozach III Rzeszy, jak też w b. ZSRR.

Kierując niniejsze pismo podnoszę, że owa kwota świadczenia jest **kwotą rażąco niską** i bezwzględnie winna być podwyższona - **do kwoty 1 zł za 1 dzień.**

Na każdej polskiej monecie jest wizerunek polskiego orła. Polska złotówka jest niejako symboliczna. Świadczenie w wysokości 36 groszy za 1 dzień otrzymują osoby w podeszłym i bardzo podeszłym już wieku, co wynika z zapisów ustawy.

Ten stan nie ma jednak nic wspólnego z **godnością** tych osób.

Cóż bowiem można kupić dzisiaj za 36 groszy. Nie starczą one przecież nawet na małą bułkę, a ceny żywności niewątpliwie zostaną wkrótce podwyższone (nie tylko z uwagi na tegoroczną suszę).

W tej więc sytuacji najniższe świadczenie **miesięczne** wynosiło by 30 zł (za 1 miesiąc podlegania represji), a najwyższe 600 zł (za 20 miesięcy podlegania represji).

Uważam zatem, że skoro:

- wprowadzono w życie program 500+,
- zapowiedziano także inne świadczenia pieniężne (np. emerytury matczyne od 2019 r.),
- ustawodawca pamięta o tych osobach, czego dowodem jest m.in. ustawa z dnia 20 lipca 2018 r.

to należy także rozważyć poprawę finansową tej grupy osób, o jakich mowa w ustawie z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Była by to zatem realna i odczuwalna poprawa sytuacji materialnej tej grupy starszych osób, których populacja ciągle i systematycznie spada.

Beneficjentami tej ustawy są bowiem ludzie w podeszłym, czy też w bardzo podeszłym już wieku. Urząd dysponuje wiedzą w tym zakresie, z uwagi na wydane w przeszłości w odniesieniu do tych osób decyzje. Obciążenie budżetu Państwa maleje i mała by więc z każdym kalendarzowym rokiem i być może – ustało by w ogóle w okresie do 10 lat.

Informuję też uprzejmie i oświadczam, że urodziłem się we Lwowie, liczę blisko 77 lat, a ustawa z dnia 31 maja 1996 r. o świadczeniu pieniężnym przysługującym osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (Dz. U. z 2014 r. poz. 1001) nie ma do mnie zastosowania i nie jestem jej beneficjentem.

II.

W ustawie z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 690) - proponuję dodanie przepisu o treści:

„Art. xx 1. Osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie niniejszej ustawy przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z represji za działalność, o której mowa w art. 2 i art. 3 tej ustawy, chyba iż z tego tytułu otrzymała już uprzednio te świadczenia na podstawie innych ustaw.

2. koszty postępowania w sprawie o odszkodowanie i zadośćuczynienie ponosi Skarb Państwa”.

W uzasadnieniu tego zapisu podnoszę, że w projekcie ustawy z dnia 8 lutego 2018 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego znajdowała się m.in. propozycja dodania do ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1987) przepisu art. 8 c.1 o treści, które zawierał druk sejmowy **2063**:

Art. 8c. 1. Osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. poz. 693 i 1220 oraz z 2017 r. poz. 1386) przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z represji za działalność, o której mowa w art. 2 i art. 3 tej ustawy.

Niejako „ojcem chrzestnym” tej poprawki był jeszcze w 2016 r. **senator RP – Pan Jerzy Czerwiński** (druk senacki nr **109X** z dnia 9 czerwca 2016 r.).

W uzasadnieniu druku 2063 m.in. wskazano, że:

Projekt ustawy usuwa przeszkody uniemożliwiające dochodzenie roszczeń odszkodowawczych przez osoby pozbawione tego uprawnienia w latach poprzedzających przemiany ustrojowe w Polsce.

Drugi aspekt inicjatywy ustawodawczej wiąże się z poszerzeniem zakresu podmiotowego ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego o osoby, które otrzymały status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych na podstawie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych.

Nowododawany art. 8c przyjmuje założenie, zgodnie z którym osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługuje od Skarbu Państwa **odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę**, wynikłe z działalności lub represji, o których mowa w tej ustawie.

Same zasady nabywania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych określa ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych.

Jej celem jest przyznanie szczególnego statusu osobom angażującym się w latach 1956–1989 w działalność antykomunistyczną. Ustawa ta wprowadza precyzyjne procedury pozwalające na weryfikację działalności lub represji będących podstawą potwierdzenia statusu takich osób.

Jeśli przyjąć, że jednym z celów ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest usunięcie przeszkód uniemożliwiających dochodzenie roszczeń odszkodowawczych przez osoby pozbawione tego uprawnienia w latach poprzedzających przemiany ustrojowe w Polsce, to **wprowadzenie nowego art. 8c uznać trzeba za szczególnie uzasadnione.**

Projekt zakłada wykorzystanie wobec chronionej grupy osób mechanizmu zawartego w ustawie o uznaniu za nieważne orzeczeń, tzn. roszczenia dochodzonego na drodze sądowej.

Zapewnia to, że osoby te będą mogły uzyskać świadczenia w rozmiarze uwzględniającym indywidualne doświadczenia związane z pobytem w więzieniach i innych miejscach odosobnienia, a także z represjami, o których mowa w art. 2 i 3 ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych.

Projekt poprzez rozszerzenie zakresu podmiotów uzyskujących ochronę na gruncie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń i umożliwienie chronionej grupie osób uzyskania odszkodowania i zadośćuczynienia od Skarbu Państwa, zapewni wzrost poczucia sprawiedliwości społecznej. Zostanie to zrealizowane poprzez odczucia osób, które w sposób osobisty doświadczyły szkód i krzywdy i które potencjalnie uzyskają ich rekompensatę, jak i osób trzecich zauważających poczuwanie się do odpowiedzialności Państwa Polskiego za szkody i krzywdy wyrządzone w przeszłości.

Poszerzenie zakresu podmiotowego ustawy o osoby o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub **osoby represjonowanej z powodów politycznych** na podstawie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych **nastąpiło w wyniku poprawki zgłoszonej podczas pierwszego czytania projektu ustawy** (na posiedzeniu połączonych komisji senackich, przed jego rozpatrzeniem przez Senat), w następstwie powtórzenia rozwiązania przyjętego przez Senat w projekcie ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wniesionego do Sejmu uchwałą Senatu z dnia 9 czerwca 2016 r. W tym zakresie **wniesiony projekt uwzględnił postulaty Stowarzyszenia 13 grudnia**.

Wskazywano w tym druku, że w przypadku części osób o potwierdzonym statusie działacza opozycji antykomunistycznej lub **osoby represjonowanej z powodów politycznych dochodzenie roszczeń od Skarbu Państwa za szkody i krzywdy wynikłe z represji za działalność antykomunistyczną jest utrudnione** – na podstawie przepisów ogólnych np. ze względu na przedawnienie sprawy, na podstawie dotychczasowych przepisów zmienianej ustawy ze względu na to, że np. **nie były one internowane**.

Wskazywano też dalej, że:

Ewentualny nowy projekt ustawy powinien też umieścić materię związaną z przyznaniem prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia działaczom opozycji antykomunistycznej oraz osobom represjonowanym z powodów politycznych bezpośrednio w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych”.

Art. 8c w/w projektu nie został jednak przyjęty przez Sejm RP.

Ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2018 r. poz. 727) pomija bowiem ten przepis.

W przedstawionej wyżej sytuacji zajęcie się sprawą przez Urząd jest w pełni uzasadnione, jako iż **sprawa pozostaje w dalszym ciągu otwarta i niezakończona.**

Jedną z ustaw, tj. ustawa z dnia 22 marca 2018 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2018 r. poz. 727) – przewiduje bowiem możliwość ubiegania się o odszkodowanie i zadośćuczynienie przez szereg osób w niej wymienionych, zaś druga ustawa, tj. ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 690) takiej możliwości dla tych osób nie przewiduje. Nie ulega przy tym wątpliwości, że stosowny zapis powinien znajdować się w tej drugiej ustawie.

Ewentualny nowy projekt ustawy powinien więc umieścić materię związaną z przyznaniem prawa do odszkodowania i zadośćuczynienia działaczom opozycji antykomunistycznej oraz osobom represjonowanym z powodów politycznych bezpośrednio **w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych**

W kręgu zainteresowania Urzędu pozostają przeciwko osobom o jakich mowa w obu ustawach, przy czym aktualnie istnieje oczywiste różnicowanie tych osób w uprawieniu co do dochodzenia roszczeń.

To różnicowanie powinno być – za sprawą działań Urzędu – usunięte.

Wypada mi w tym miejscu odwołać się do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, stwierdzającej, że:

- Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym **zasady sprawiedliwości społecznej** (art. 2),
- **Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej**, a ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw (art. 77 ust. 1 i 2).

Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1987) przewiduje w art. 13 zwolnienie od opłat (kosztów) osoby ubiegającej się o zadośćuczynienie/odszkodowanie.

Uważam zatem, że taki sam zapis winien znajdować się w ustawie z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 690).

Uprzejmie też proszę o zawiadomienie mnie o zajęciu w tej sprawie stanowisku.